

Posudek na rigorózní práci
Mgr. Karel Vlček
Oboustranný omyl a jeho řešení při uzavírání smlouvy

Autor se v předkládané práci zaměřil na oblast v recentní české doktríně dosud nezpracovanou, totiž na problematiku oboustranného omylu při právním jednání. **Téma lze proto hodnotit jako vhodně zvolené a aktuální.** Konec konců ani samotná kategorie omylu (jako takového) není v našem civilním právu hlouběji zpracována (oproti tomu trestní právo disponuje nedávnou monografií na toto téma). Již na úvod lze konstatovat, že práce představuje relativně zdařilý pokus o zvládnutí této materie a lze ji hodnotit spíše pozitivně. V obecném zhodnocení je však třeba vyjádřit se též k právní úpravě, jíž byla věnována pozornost. Vzhledem k tomu, že práce byla odevzdána v roce 2014, jeví se jako nepřilíš racionální zabývat se úpravou v té době již zrušeného občanského zákoníku z roku 1964 (a zákoníku obchodního). Mnohem větší důraz měl být kladen na nový občanský zákoník – i z toho důvodu, že úprava omylu nebyla převzata z dosavadní úpravy beze změn.

Vedle toho je nutné poznamenat, že byť je tématem práce *oboustranný omyl a jeho řešení při uzavírání smlouvy*, je práce do značné míry věnována i obecným otázkám omylu. Je přirozené, že při výkladu oboustranného omylu nelze pominout obecná východiska týkající se omylu jako takového. Nicméně pojednání o omylu obecně by neměla hypertrofovat, resp. neměla by převážet nad hlavním tématem práce – nemohu se zbavit dojmu, že se tak bohužel stalo.

Rigorózum obsahuje **63 stran vlastního textu** (bez úvodu a závěru)¹ a je strukturováno do třinácti základních částí (včetně úvodu a závěru). To je poměrně rozsáhlé členění, které do určité míry způsobuje nepřehlednost práce. K tomu se přidává i fakt, že vnitřní systematika práce není vždy zcela logická – viz dále. Krom toho lze negativně hodnotit i skutečnost, že některá témata jsou v rámci práce řešena opakovaně – např. problematika omylu dle NOZ je pojednána jak v kapitole 6.2., tak i v kapitole 9.1.

Po úvodu následuje velmi stručné přiblížení východisek oboustranného omylu (kapitola druhá).

Navazující třetí kapitola o římskoprávních kořenech omylu je – i ve srovnání s ostatními partiemi – dosti rozsáhlá (s. 13-26). Jde o seznámení s římskoprávními přístupy včetně rozdělení omylu dle základních druhů. Autor v těchto partiích nemusel citovat dlouhé latinské sentence, postačil by český překlad. U českých překladů však absentují odkazy na zdroj.

Ve čtvrté kapitole je zhuštěně pojednáno o „osudech doktríny omylu a oboustranného omylu“. Fakticky jde o přiblížení některých rozhodujících úvah právníků od cca 17. stol. (naznačeny jsou zde i moderní přístupy ke zkoumání této kategorie – tj. teorie alokace rizik a teorie účelu smlouvy).

Na čtyřech stranách je pak v následující kapitole pojednáno o uchopení látky v „moderních kodexech“. Autor zde shrnuje určité společné znaky úpravy omylu (resp. oboustranného omylu) – v této části poukazuje i na PECL a DCFR, což je však v rozporu s názvem kapitoly.

Šestá kapitola nazvaná „České právo“ obsahuje subkapitolu 6.1. *Omyl po roce 1950* (zde je věnována pozornost OZ 1950 a OZ 1964), 6.2. *Omyl podle nového občanského zákoníku* (zde jde však o popis nové úpravy na dva odstavce) a zcela nesystematicky včleněnou subkapitolu 6.3 *Dissens*, která však nijak nenavazuje na předchozí text, nýbrž se týká zejména francouzské a německé dogmatiky (tím se dostává do rozporu s označením subkapitoly). Logika tohoto řazení látky mi uniká. Navíc v této kapitole (ani nikde v předchozím textu) není o omylu (jako takovém) pojednáno ve všech souvislostech, resp. s ohledem na veškerá specifika – srov. např. absenci podrobnějšího vysvětlení úmyslně vyvolaného omylu (lest), v tom též lstivého (záměrného, úmyslného) využití omylu, který vznikl objektivně či jej vyvolala třetí osoba (příčemž takovéto úmyslné využití omylu je třeba

¹ Což je na hranici (resp. pod hranicí) stanoveného rozsahu. Nicméně tato výtku je spíše druhořadá – primární je kvalita práce.

posuzovat stejně jako samotné *Istivé* uvedení v omyl) apod. Již bylo naznačeno, že samotné pojednání o omylu jako takovém v práci poměrně hypertrofuje, což je v rozporu s tématem práce. Pokud však autor již tuto cestu zvolil, měl tak učinit důsledně.

Sedmá kapitola nazvaná „Oboustranný omyl v zahraničních úpravách“ (v rozsahu málo přes jednu stranu) představuje určité stručné shrnutí základních přístupů k řešení oboustranného omylu v evropských i jiných jurisdikcích. Vzhledem k tomu, že zde nejde o podrobnější rozbor problematiky, bylo by vhodnější zařadit tyto informace do jiné kapitoly práce – např. do následující kapitoly osmé.

Osmá kapitola se snaží nabídnout možné způsoby řešení oboustranného omylu. Autor přibližuje nejprve standardní postupy řešení omylu, posléze se pak dostává k alternativním cestám.

Devátá kapitola nastiňuje v rozsahu strany a půl úpravu omylu v OZ 1964 a NOZ. Těžko říci, proč je tento text vyčleněn do samostatné kapitoly. Určitě by bylo vhodnější spojit tuto část s následující desátou kapitolou, v níž autor předkládá možná řešení oboustranného omylu v domácí úpravě. V rámci těchto výkladů se nabízí otázka, zda řešení pomocí interpretace (sub 10. 1.), resp. případy rizikových smluv (odvážných smluv) uvedené sub 10.2. lze vůbec považovat za případy omylu? Bere-li na sebe někdo např. riziko spočívající v koupi naděje, nelze zde přece vůbec mluvit o případném omylu kupujícího – tedy s ohledem na to, že kupovaná věc nemusí např. vůbec vzniknout či vznikne v jiném množství, jiné kvalitě apod. Zde přece pojmově o omyl vůbec nejde – představa kupujícího není v rozporu s realitou, kupující si musí (alespoň v hrubých rysech) uvědomit, že jeho transakce je riziková. Obdobné závěry platí při uváděné koupi věci úhrnkem (s. 53).

Jedenáctá a dvanáctá kapitola nabízejí „jiná řešení neobsahující aplikaci ustanovení o omylu“ a upozorňují na nevýhody některých řešení. Autor zde stručně pojednává o zmaření účelu smlouvy, doktríně *rebus sic stantibus*, o problematice kauzy smlouvy.

V podrobnostech lze poukázat na **některá diskutabilní či vyloženě sporná místa práce**:

- Na s. 7 (pozn. č. 6) autor uvádí těžko obhajitelný názor, že dle NOZ „*již bude omyl spočívat pouze v jednání vyvolávajícím omyl, nikoli již ve využití stávajícího omylu*“. Je nejasné, jak autor k tomuto závěru dospěl, neboť argumentace chybí. Tento závěr nepovažuji za správný. I *Istivé* využití stávajícího omylu vyvolaného např. objektivní událostí má jistě svoji relevanci.
- Není pravda, jak tvrdí autor (s. 35), že OZO platil na našem území do 31. 12. 1951. Naopak, jeho poslední části (o uzavírání služební smlouvy) byly zrušeny až zákoníkem práce z roku 1965.
- Není pravda, jak tvrdí autor (s. 35), že OZ 1964 byl platný od 1. 4. 1964. Tento zákon uvedeného dne nabyl účinnosti. Platný byl již od 5. 3. 1964.
- Na s. 36 autor uvádí rozhodnutí NS (pozn. č. 158), dle něhož soud vymezil důsledky neomluvitelného omylu. Autor tyto závěry cituje a vzápětí tvrdí, že stejným způsobem bude postupováno i dle NOZ (s kritériem omluvitelnosti pracuje podrobněji i na s. 49). Je to však správný přístup? Je rozumné neposkytnout ochranu mýlícímu se subjektu (který se zmýlil v důsledku neomluvitelné nevědomosti), byť druhá strana o tomto omylu věděla a přesto na něj mýlící se subjekt neupozornila, tedy tento omyl ve svůj prospěch využila? Nebylo by rozumnější řešit tuto situaci za pomoci porušení principu poctivosti? Konec konců samotný požadavek omluvitelnosti omylu není jednoznačný (a jednotně sdílený), nýbrž je zde třeba diferencovat.
- Nevhodný je pojem „absolutní nulita“ užitý na s. 39.
- Na s. 43 (a jinde) se nesprávně používá spojení „jednání v souladu s dobrou vírou“. Zde jde o jednání v souladu s principem *Treu und Glauben*. Pro tento význam (tzv. objektivní dobrá víra) má česká právní terminologie i samotný občanský zákoník svůj ekvivalent v pojmu poctivosti.
- Na s. 57 je citován náleze ÚS, dle něhož „*V době, kdy smluvní strany uzavírají smlouvu, musí být strana, která omyl vyvolá, schopná rozpoznat, že svým jednáním způsobí omyl*“. Autor nejprve naznačuje, že tento závěr evokuje subjektivní stránku odpovědnosti za vyvolání

omylu. Vzápětí však dodává, že „Je však možné se domnívat, že tomu tak není. Ústavní soud tím pouze stanovuje určité limity, nebo, v případě objektivní odpovědnosti lépe řečeno, liberační důvody.“ Tato myšlenka by však jistě zasloužila podrobnější rozbor. Je zásadně nerozhodné, zda měl ÚS na mysli liberaci při objektivní odpovědnosti či exkulpaci při subjektivní odpovědnosti. Rozhodující je zde otázka, zda lze vůbec přihlídnout k tomu, za jakých okolností (jakým způsobem) strana omyl vyvolala.

- Na s. 62 v posledním odstavci autor píše: „Vyloučit platnost právního úkonu (...), tedy neexistenci právního jednání (...) pro nedostatek vážné vůle nelze.“ Věta však nedává dobrý smysl, resp. nedává smysl vůbec. Nerozumím tomu, proč je slučována platnost (resp. neplatnost) právního úkonu a neexistence (zdánlivost) právního jednání?

K formální stránce:

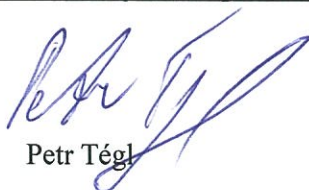
Seznam použité literatury je **plně dostatečný**. Velmi kladně je třeba hodnotit **častou práci se zahraničními zdroji**, což u rigorózních prací doposud bohužel není zcela zvykem. Práce s literaturou je korektní, používání poznámek pod čarou výrazně nadprůměrné. Cituje se zásadně správně, avšak citační norma není dodržována vždy jednotně (např. někdy je autor zdroje citován plným jménem a příjmením, někdy jen příjmením a počátečním písmenem jména apod. – za všechny srov. např. pozn. č. 123 a 124 či pozn. č. 251 a 253). Úroveň vyjadřování je relativně dobrá. Autor píše jasně a vyjadřuje se úsporně. Výraznou slabinou práce v tomto ohledu je však **nevidané množství pravopisných chyb, překlepů, chyb v interpunkci apod.** Autor měl věnovat mnohem více pozornosti formálním úpravám práce! Jen příkladmo lze uvést:

- na s. 6 třetí řádek: „mimo jiné i na ty uvedené“, správně má být „mimo jiné i ty uvedené“, na téže straně „akademické obce v jen“, správně má být „akademické obce jen“,
- na s. 8 druhý řádek: „v tomto článku“ – jedná se evidentně o neúmyslně ponechaný původní text, který vyšel jako příspěvek v odborném tisku, na téže straně pozn. č. 9: „Koupě je neplatá“, správně má být „neplatná“,
- na s. 10 druhý odstavec: „se zde nacházeli“, správně má být „nacházely“,
- na s. 11 druhý odstavec: „Výše uvedená“, správně má být „uvedené“, na téže straně „omezeně jsou aplikovatelné“, správně má být „omezeně je aplikovatelné“, na téže straně „Obdobným řešením“, správně má být „Obdobné řešení“, na téže straně nesmyslný text „Možným řešením relativní neplatnosti je i dovolání se relativní neplatnosti“,
- na s. 14 první řádek: „které spočívala“, správně má být „která spočívala“,
- na s. 16 druhý odstavec: „actio“, správně má být „actio“,
- s. 33 pozn. č. 140: „smlouva není od počátku neplatná“, správně má být „neplatná“, na tomtéž místě „dovolat se neplatnosti pomocí podle zásad“, správně má být „dovolat se neplatnosti podle zásad“, atd. atd.
- Nejednotně jsou uváděna (resp. jsou komolena) jména některých autorů – srov. např. v pozn. č. 40 ZIMMERMAN, Reinhardt, v pozn. č. 43 ZIMMERMANN, Reinherd, přičemž správně má být ZIMMERMANN, Reinhard (tato chyba se prolíná nesčetněkrát celým textem práce). Jiným příkladem je pozn. č. 90 a tam uváděný F. LONGCHAMP DE BÉRIER (správně má být LONGCHAMPS).

Používání odborné terminologie je vcelku korektní (partikulární nesprávnosti existují, nejsou však nijak zásadní – např. na s. 20 je řeč o „dohodě o výši nájmu“, správně má být „nájemného“). Autor se mohl zdržet užívání nevhodných zkratk – např. „OZS“ pro OZ 1964 a volit zkratky standardní.

Shrnu-li výše uvedené, mohu říci, že předložená rigorózní práce svojí úrovní zpracování zásadně **splňuje požadavky kladené na práce tohoto druhu**. Výše uváděné výtky (ať již věcné či formální) sice představují negativní stránku práce, nicméně nejsou ještě takového rozsahu, aby práci jako celek diskvalifikovaly. Z uvedeného důvodu **předloženou rigorózní práci doporučuji k ústní obhajobě**.

Praha, 28. 1. 2015

Petr Tégl